



Tadqiqot.uz



XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

SOHA LINGVISTIKASI: TILSHUNOSLIK VA TIBBIYOT INTEGRATSİYASINING MUAMMOLARI, YECHİMLARI HAMDA İSTİQBOLLARI

10-NOYABR
2021

BUXORO, UZBEKISTAN

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

**SOHA LINGVISTIKASI:
TILSHUNOSLIK VA TIBBIYOT
INTEGRATSIYASINING
MUAMMOLARI, YECHIMLARI
HAMDA ISTIQBOLLARI**
**mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
materiallari**

Buxoro, 10-noyabr, 2021-yil

**MINISTRY OF HIGHER AND SECONDARY SPECIAL
EDUCATION OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

BUKHARA STATE UNIVERSITY

**LINGUISTICS OF DIFFERENT
FIELDS:
PROBLEMS, SOLUTIONS AND
PROSPECTS OF LINGUISTICS
AND MEDICAL INTEGRATION**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

Bukhara, November 10, 2021

**МИНИСТЕРСТВО ВЫСШЕГО И СРЕДНЕГО
СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ
УЗБЕКИСТАН**

БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ

**ОТРАСЛЕВАЯ ЛИНГВИСТИКА:
ЗАДАЧИ, РЕШЕНИЯ И
ПЕРСПЕКТИВЫ
ЛИНГВИСТИКИ И
МЕДИЦИНСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ**

**МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ**

Бухара, 10 ноября 2021 г.

© Tadqiqot.uz

“Soha lingvistikasi: tilshunoslik va tibbiyot integratsiyasining muammolari, yechimlari hamda istiqbollari” mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari.–Buxoro: Tadqiqot.uz, 2021.

Buxoro davlat universiteti O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Respublikasi innovatsion rivojlanish vazirligi, O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash vazirligi, O'zbekiston Respublikasi tadqiqot.uz. markazi, Buxoro davlat universitetining Pedagogika instituti bilan hamkorlikda “Soha lingvistikasi: tilshunoslik va tibbiyot integratsiyasining muammolari, yechimlari hamda istiqbollari” mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya o'tkazdi.

O'zbek, rus, ingliz tillaridagi mazkur konferensiya materiallarida tilshunoslikda til, shaxs, jamiyat munosabatlari tadqiqi muammolari va innovatsion g'oyalar tizimini shakllantirish istiqbollari; o'zbek tili tibbiyot leksikografiyasini rivojlantirish ijtimoiy zaruriyat; tibbiyot ta'limida lingvokulturologiya va psixololingvistikaning ahamiyati hamda dolzarbli; tibbiy birliklarning lingvopoetik tadqiqi; amaliy filologiyani rivojlantirish kabi mavzular doirasida mulohaza yuritilgan.

Mas'ul muharrir

**filologiya fanlari doktori,
professor Abuzalova M.Q.**

Taqrizchilar

**filologiya fanlari nomzodi,
dotsent Nazarova S.A.**

**filologiya fanlari nomzodi,
dotsent G'aybullayeva N.I.**

**tibbiyt fanlari doktori (PhD),
dotsent Ixtiyorova G.A.**

**To'plovchi va nashrga
tayyorlovchi**

**pedagogika fanlari nomzodi,
professor Yuldasheva D.N.**

Mazkur to'plamga kiritilgan maqolalar va tezislarning mazmuni, statistik ma'lumotlar hamda bildirilgan fikr hamda mulohazalarga mualliflarning o'zлari mas'uldirilar.

© Buxoro, Tadqiqot.uz, 2021

7. Усманова М.Г. Грамматика башкирского языка. (Для изучающих язык как государственный).-Уфа: Китап, 2006.-128 с.
8. Жүсіпұлы М. А.Байтұрсынов және қазіргі қазақ тілі фонологиясы. - Алматы: Ғылым, 1998.-216 б

Тил - миллат маънавияти ва маданияти такомилининг бош масаласи
Сайфуллаева Раъно Рауфовна *
Абузалова Мехринисо Қодировна **
10.5281/zenodo.5685137

Аннотация. Бугун тилшунослик олдида турган бош вазифа тилни эгасидан ажралған ҳолда әмас, балки шахс билан бирга ўрганишдан иборат. Мазкур ишни амалға ошириш соҳа лингвистикаси бўйича луғатчилик тараққиётини тақозо этади. Ўзбек тилшунослигида тил, шахс ва жамият муносабатлари тадқики муаммолари йўналишида тиббий лингвистика, компьютер лингвистикаси, топонимика мавзулари устида амалий ишлар олиб борилмоқда.

Калит сўзлар: соҳа лингвистикаси, тиббий лингвистика, компьютер лингвистикаси, топонимика

Ривоят қилишларича, бир филчани туғилганиданоқ қозикдаги узун занжирга боғлаб қўйибдилар. Филча йигирма йил шу қозик атрофида айланиб ҳаёт кечирибди. Уни озод этишибди. Фил гарчи занжирбанд бўлмаса-да, яна йигирма йил ўша қозик атрофида айланган экан... Дарҳақиқат, мустабидлик занжирларини узганимизга ўттиз йилдан ошди. Бугун биз қалбан, маънан, руҳан, ўзбек деган номга муносиб бўлиб яшашга тўла ҳақлимиз. Биз истиқлол даврида қадимдан сайқалланиб келган, аждодлардан мерос бўлиб қолаётган бебаҳо бойликнинг ворислари сифатида она тилимизни қай даражада авайладик, асрардик, қўриқладик? Қай даражада нутқий компетентликка эга бўлдик? Афсуски, бунга ҳамиша ҳам ижобий жавоб қайтара олмаймиз.

Қадимий Туронда ахлоққа катта эътибор билан қарашган. Маънили ва бежирим гапира билиш, нутқ одоби каби фазилатлар Туронда инсон умумий ахлоқининг таянч устунларидан саналган. Тарбия талаби хулқ билан, таълим талаби нутқ билан боғлиқ экан, шахснинг муомала маданияти ва одоби масаласи ҳар қачонгидан ҳам долзарблиқ касб этаверади. Инсон зоти борки, ҳар соҳада, ҳар жабҳада гўзалликка интилади. Дунё гўзаллик қонуниятларига биноан қуриларкан, демак, инсоннинг хулқи ва нутқи ҳам, муносабати ва мулоқоти ҳам гўзал бўлиши мақсадга мувофиқ. Қолаверса, француз ёзувчиси Антуан де Сент Экзюпери ёзганидек: «Мулоқот бу шундай неъматки, у орқали инсон лаззатланади [Экзюпери, 1963: 37]».

Нутқдан қачон лаззат олиш мумкин? Қачонки унда она тилимизнинг қатида мавжуд бўлган энг сара, дилтортар сўзлар танланса, она тилининг бой имкониятлари ишга солинса. Қуйида келтирилган мисралар бунинг исботи бўла олади.

* ЎзМУ профессори, ф.ф.доктори

** БухДУ ўзбек тилшунослиги кафедраси профессори, ф.ф.доктори

Тилшунос олим Баҳром Бафоев Алишер Навоий ўз асарларида “қизил” сўзи маъносини берувчи 70 га яқин сўз (ол, сур, арғувон, аҳмар, гул-гул, гулгун, ёкут, лаъл, руммоний ва ҳ.к.) қўлланганини, маъшуқага мурожаат бирликларининг 100 га яқин (севгили, ёр, дилрабо, дилдор, дилором, дилистон, нигор, дилбар, маҳбуб, гул ва ҳ.к.) ифодаси мавжудлигини таъкидлаган эди. Таълим жараёнида шахснинг нутқий компетенциясини шакллантиришда албатта мана шундай бирликлар парадигмасига мурожаат қилинса, таълим оловчи лисоний тафаккури бойимай қолмайди.

Пандемия туфайли бир қанча бирликлар нутқимиздан мустаҳкам ўрин эгаллади. Биргина коронавирус билан боғлиқ ўндан ортиқ кўзга кўринмас ёв, тождор вирус, инсониятни иложесиз қолдирган вирус, тождор вируснинг тожси, хавфли ёв, тожсли душман, кўзга кўринмас митти оғат, тож кийган вирус, дунё иқтисодини емирувчи касаллик, инсон саломатлигининг кушандаси, чекинмаётган ёв, оламий фалокат каби перифрастик, метафорик бирликларнинг фаол қўлланишда эканлигини кузатамизки, булар бевосита тиббий нутқ билан боғлиқ. Ёки касал кишини хастаҳол, давомалаб, бетоб, касалманд каби кўплаб вариантларда қўллаш мумкин.

“Ўзбекистон Республикасининг Давлат тили тўғрисида”ги Қонуни қабул қилинганига ўттиз икки йил тўлди. Агар сарҳисоб қиласидан бўлсак, миллатимиз тилига кейинги йилларда жиддий эътибор қаратилмоқда. Булар нималарда кўринади?

1. 2016 йилнинг 13 майида Биринчи Президентимиз Ислом Каримов томонидан имзоланган “Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университетини ташкил этиш тўғрисида”ги фармон ҳам XXI аср ўзбек халқи маданий ҳаётида оламшумул аҳамиятга эга бўлди.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 21 октябрдаги ПФ-5850-сонли “Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони имзоланди. Фармонга биноан ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган кун – 21 октябрь санаси “Ўзбек тили байрами куни” деб эълон қилинди.

3. 2020-2030 йилларда Ўзбек тилини ривожлантириш ҳамда тил сиёсатини такомиллаштириш концепцияси қабул қилинди ва унда тил такомилига хизмат қилувчи қатор вазифалар белгиланди.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Давлат тилини ривожлантириш департаменти тузилди.

5. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексига ҳам давлат тилини билиш борасида ўзгартиришлар қабул қилинди. Давлат тилида иш юритиш борасида Кодекснинг 42-моддасида маъмурий жавобгарлик белгиланди.

6. Ҳар бир вилоятда ташкилот раҳбар ҳамда ходимларини “Давлат тилида иш юритиш асослари” бўйича малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш бўйича алоҳида тил марказлари очилди. Жумладан, БухДУ ҳузурида ташкил этилган бундай марказ аллақачон ўз фаолиятини бошлади.

7. Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан эълон қилинадиган фундаментал, мақсадли ва тематик лойиҳа танловларида ҳам ўзбек тилини ўқитиш ва қўллашга алоҳида аҳамият

қаратилмоқда. Тил ўргатишига доир турли типдаги платформалар, вебсайтлар яратилмоқда.

Бугун бош вазифа тилни инсондан узиб эмас, айро ҳолда эмас, балки шахс билан бирга ўрганиш вазифаси турибди. Ҳар бир соҳа бўйича луғатчилик лингвистик асосда тараққий этиши лозим. Айни кунларда республика кафедраларида шу йўналишда фаолият олиб борилмоқда. Ўзбек тилшунослигида тил, шахс ва жамият муносабатлари тадқиқи муаммолари йўналишида қатор тадқиқотчилар илмий фаолият билан шуғулланмоқда; тиббий лингвистика, компьютер лингвистикаси, топонимика доирасида тасдиқланган мавзулари устида амалий ишлар олиб борилмоқда.

Тилимизнинг бугунга қадар омон-эсон келишининг асосий боиси халқимизнинг ўз она тилини жонидан севиши, ардоқлашидадир.

Аваз Ўтар айтганидек,
Ҳар тилни билув эмди бани одама жондир,
Тил воситайи робитаи оламиёндир.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 21 октябрдаги ПФ-5850-сонли “Ўзбек тилининг давлат тили сифатидаги нуфузи ва мавқеини тубдан ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони
- 2.Bafoyev B. Navoiy asarlari leksikasi.–Toshkent: Fan, 1983. – 157 b.

The use of examples of folklore in the description of the person

Tosheva Dildora Abdumalikovna*

10.5281/zenodo.5685167

Abstract. Oral national creativities are very important wealth which keep a history, language and tradition of society, nation, country and other. And lead people to choose a right way, show some cribs for the situations which seems so difficult and which are not clear. Additionally, they do our mind fast, understandable. In any situation people may trust and rely them.

This article discusses the importance of Uzbek and English proverbs in reflecting the national, cultural and mental characteristics of both nations and ethnicities.

Key words: *uzbek proverbs, English proverbs, folk culture, national feature, linguoculturology, linguocultural characteristics, individual and universal seme, characteristics of mentality*

Proverbs play an important role in creating a figurative image based on people's worldview and cultural life. Zoonym component proverbs are found in almost all world languages. This is because humans and animals have lived side by side for thousands of years. Therefore, animals play a special role in the daily activities and cultural life of people.

As well as in English folk samples in response to his word, plus there are sayings. They will be recognized as an example for the younger generation. However, *none preaches better than the ant and she says nothing* (no one can give

* Doctor of philological science (PhD), Head of the Department of Uzbek and Russian Languages, Pedagogical Institute of Bukhara State University. E-mail: dildona@mail.ru

МУНДАРИЖА

Rasmiy ochilish. Tabriklar		
Hamidov O.H.	<i>Rasmiy ochilish</i>	6
Inoyatov A.Sh.	<i>Tibbiyat va til mushtarakligi</i>	8
Daminov M.I.	<i>Til va madaniyat</i>	9
Qahhorov O.S.	<i>Davlat tili - millatning tirik nafasi</i>	10
Xuseynova A.A.	<i>Soha lingvistikasini rivojlantirish – davr talabi</i>	11
Aslonova E.S.	<i>Государственный язык – неотъемлемая часть духовной национальной культуры государства</i>	12
Yalpi majlis ma’ruzaları		
Mengliyev B.R.	<i>Tilshunoslik samara bersin.</i>	15
Abuzalova M.Q.	<i>Lingvistika va tibbiyat hamkorligi ijtimoiy zarurat sifatida</i>	17
Чудакова В.П.	<i>Психология пациента и этика врача</i>	22
Ixtiyarova G.A.	<i>Ginekologik kasallikni ifodalovchi tibbiy terminlar talqini</i>	25
Myratbek B.Q.	<i>Professor Q.Jybanov уеңбектериндеgi сөзтапты negizderi (Q.Jybanov сөзтаптынындаг ‘ы leksikologiya məseleleri)</i>	27
Adilova S.A.	<i>Tilshunoslik va tibbiyat integratsiyasi (AQSHdagi ayrim universitetlar misolida)</i>	36
Rajabov D.Z.	<i>O’zbek tilini tadqiq etishda yangicha yondashuvlar</i>	40
1-sho‘ba. Tilshunoslikda til, shaxs, jamiyat munosabatlari tadqiqi muammolari va innovatsion g‘oyalar tizimini shakllantirish istiqbollari		
Ahmedov B.Y.	<i>Rus va o’zbek tillarida so’zlarning o’zaro tobe bog’lanishi: boshqaruvin kategoriyasi</i>	42
Akhmedov A.R. Po’latova S.M.	<i>O’zbek shevalarini lingvo-geografik xaritalashtirish</i>	46
Adizova N.I.	<i>Leksik birliklarning milliy o’zlik ruhini ifodalashdagi roli (Erkin Vohidov dostonlari asosida)</i>	50
Elova D.Q.	<i>O’zbek tili milliy korpusi uchun so’zlashuv uslubiga xos so’zlarni teglash masalasiq oid</i>	55
Fayazova D.S.	<i>Methodological approach in teaching process</i>	61
Fayazova D.S. Shirinboyeva B.M.	<i>Empowering languageskills through modern methods</i>	65
Jo‘rayeva D.R. Qo’shayeva N.E.	<i>O‘quvchilar va aholi imloviy savodxonligini rivojlantirishning dolzarb masalalari</i>	68
Kurbanov A.M.	<i>Tasks of effective use of the uzbek language</i>	71
Mengliyev B.R. Hamroyeva Sh.M. Elova D.Q.	<i>Qirg’iz va yoqut tili avtomatik morfoligik tahlil vositalari tajribasidan</i>	75
Muxtorov E.M.	<i>Vrach kasbiy mahorati tuzilmasida kommunikativ kompetentlikning o’rnni</i>	79
Мұратбек Б.Қ. Саламат Э.С.	<i>Этнолингвистика – этностық болмыстық ұлттық тіл арқылы танып білу(Аймақтық лексика негізінде). Ethnolinguistics- knowledge of ethnic identity through the national language (based on regional vocabulary).</i>	84
Orifjonova F. Orifjonova M.	<i>Critically discussing student teachers' ideas</i>	88

<i>Ortiqova G. H.</i>	<i>Harakat tarzi shakllari va nutq</i>	93
<i>Saduaqas N.A. Ibragimov T.A.</i>	<i>Qazaq tilindegi дыбыс сәйкестиги туралы</i>	97
<i>Sayfullayeva R.R. Abuzalova M.Q.</i>	<i>Til – millat ma'naviyati va madaniyati takomilining bosh masalasi</i>	102
<i>Tosheva D.A.</i>	<i>The use of examples of folklore in the description of the person</i>	104
<i>To'yeva Z.N.</i>	<i>Bayon –o 'quvchining yozma nutqini tartibga solish vositasi</i>	111
<i>Salomova M.Z.</i>	<i>The role of teaching speaking through technology</i>	116
<i>Shoimqulova M.Sh.</i>	<i>The integration of technology into language teaching</i>	121
<i>Sharipova F. N.</i>	<i>Integrating technology in teaching listening skills</i>	125
2-sho'ba. O'zbek tili tibbiyat leksikografiyasini rivojlantirish ijtimoiy zaruriyat sifatida		
<i>Nazarova S. A.</i>	<i>So'z birikmasi – tibbiy atamalar "bunyodkori"</i>	131
<i>Nazarova D.G.</i>	<i>Lexicographic problems of the uzbek language</i>	136
<i>Rajabov D.Z.</i>	<i>Tibbiy birliliklarning elektron lug`atlari xususida</i>	139
<i>Sobirova D.R.</i>	<i>Qisqalik – samarali tibbiy reklama yaratishning muhim omili</i>	141
<i>Toirov G.I.</i>	<i>Shifokor nutqining lingvistik xususiyatlari</i>	146
<i>To'rayeva Sh.</i>	<i>So'z birikmasi tibbiy terminlar tizimida</i>	150
<i>Xamidova G.Y.</i>	<i>Особенности преподавания медицинской терминологии на уроках русского языка как иностранного</i>	153
<i>Xojiyeva M. Y.</i>	<i>Shaxsni tavsiflovchi so'z birikmalarining tibbiyotda qo'llanilishi</i>	157
<i>Yokubova Sh. Y.</i>	<i>Tibbiy matnlarda obyektli birikmalarining vogelanishi</i>	161
<i>Yuldasheva D.N. Chullieva G.T.</i>	<i>Тишина и тон звука как медицинский эфемизм</i>	164
<i>Navro'zova M.G.</i>	<i>Tibbiy birliklar tadqiqi</i>	172
3-sho'ba. Tibbiyat ta'limida lingvokulturologiya va psixolingvistikaning ahamiyati hamda dolzarbliji		
<i>Ahmadova U.Sh. Bozorova G.Z. Mirjonov N.N.</i>	<i>Tibbiyat sohasida perifrazalar</i>	174
<i>Абдуллина А.Б.</i>	<i>Мұқагали Мақатаев әңгімелеріндегі психологиязм Psychologism in the stories of Mukagali Makataev</i>	179
<i>Adizova Nigora Adizova Nodira</i>	<i>Alisher Navoiyning tibbiy qarashlari</i>	182
<i>Gafurova N.T. Hikmatov N.I.</i>	<i>Значение языка в развитии высшего образования</i>	185
<i>G'aybullayeva N.I.</i>	<i>Tibbiy lingvistik birliklar platformasining amaliy ahamiyati</i>	190
<i>Hayitov Sh.A.</i>	<i>Alisher Navoiy tib ilmi va tabiblar haqida</i>	195
<i>Haydarova N.A.</i>	<i>The importance of metaphors usage in medical discourse</i>	200
<i>Jumayeva M.</i>	<i>O'zbek xalq maqollarida tibbiy birliliklarning qo'llanilishi</i>	204
<i>Kobilova F.T.</i>	<i>The problems of research on methods of foreign filology teaching with innovative approach</i>	207
<i>Raximov M. M.</i>	<i>Linguotherapy as the method of treatment</i>	211
<i>Xalikova M.X. Teshayeva M.Sh.</i>	<i>Shoshiyning tibbiyat ilmiga bag'ishlangan "qonuni bositiy" asarida mavjud ayrim tibbiy atamalarining lingvistik tahlili</i>	214
<i>Niyozova M.F.</i>	<i>Davriy nashrlarda tibbiyotga oid tasviriy vositalarning</i>	218

	<i>qo'llanilishi</i>	
4-sho'ba. Tibbiy birliklarning lingvopoetik tadqiqi		
<i>Yusupova D.Y.</i>	<i>Tilshunoslikda evfemizm hodisasi talqini (H.Xudoyberdiyeva she'rlari asosida)</i>	222
<i>Kaliev E.M.</i>	<i>«Ант» драмалық дастанының тарихи және фольклорлық негізі Historical and folklore basis of the dramatic saga "The Oath"</i>	228
<i>Yuldasheva M.M.</i>	<i>Tibbiy pedagogik yo'nalish talabalarida milliy an'analar asosida bag'rikenglikni rivojlantirish</i>	232
5-sho'ba. Amaliy filologiyani rivojlantirish - davr talabi		
<i>Ashurbayeva R.Q.</i>	<i>Yosh avlodda tibbiy madaniyatni rivojlantirishda ona tili fanining ahamiyati</i>	237
<i>Istamova S. I.</i>	<i>Taqlid so'zlarning tibbiyatda qo'llanilishi</i>	241
<i>Qobilova A.B.</i>	<i>O'zbek va ingliz tili tibbiy perifrazalarining kognitiv-morfologik xususiyatlari</i>	245
<i>Toshtemirova S.</i>	<i>Tibbiyot lingvistikasi: vujudga kelishi, dolzarbligi, maqsad va vazifalari</i>	248